

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

N°. 26

25. Septembre.

1863.

Rescriptulu Imperatescu pentru tramitarea la Senat. imperialu.

Nr. 4186.

Franciscu Josifu Antaiulu,

din grati'a lui Dumnezeu Imperatorulu Austriei, Regele Apostolicu alu Ungariei si alu Boemiei, Galitiei, si Lodomeriei; Regele Lombardiei, Venetiei, si Iliriei, Archiducele Austriei, Marele-Principe alu Transilvaniei si Conte Secuiloru scl. scl.

Damu de scire si priceputa reprezentantiloru iubitelui Nostru Mare-Principatu Transilvani'a, pre 1. Iuliu a. c. la Sabiiu conchiamati:

Defigerea modului, in care se se faca alegerea deputatiloru Transilvaniei la senatulu imperiale amu rezervatu-o pr'in biletutu Nostru de mana imp. din 26. Februaru 1861 regularei constitutionali pre calea legistationei tierei, si tramitarea acestoru deputati la senatulu imperiale amu dechiaratu-o prin rescriptulu Nostru r. din 15. Iuniu a. c. pentru deschiderea dietei emisu de un'a din acele afaceri insemnate, despre cari vomu mandá se i-se propuna dietei proieptele de legi atingatórie.

Fiindu-ca inse regularea definitiva a acesteia'a afaceri pre calea legistationei tierei, cumu e de prevediutu, va avé debutia de tempu mai indelungatu si pertraptari mai aduncu taiatóre; si dupa ce in adres'a Vóstra prúmilita din 21. Augustu a. c. catra Noi indreptata ati dechiaratu iubiteloru Credintiosi ca sunteti gat'a a luá parte la pertraptariile senatulu imperiale in privinti'a aceloru obiepte ale legistationei, cari in intielesulu articiloru I si II ai diplomiei Nóstre din 20. Octombre 1860 si a determinatiuniloru respective a legii fundamentali din 26. Februaru 1861 despre representatiunea imperiului, privescu la drepturile, datorintiele si interesele comune ale tuturoru regatelor si tieriloru Nóstre; dupa ce in fine ati intreprinsu a trece aceste documinte in legile tierei cu testu autenticu in tóte trele limbile tierei, si veti fi si executatu acést'a, cumu speramu, pana la sosirea estui mesagiu alu Nostru: Ve prvocamu prin acést'a iubiteloru Credintiosi, cá si pana atunci, pana candu vá fi desftu definitivu cu confaptuirea

Vóstra pre calea constitutionale modulu, in care se se faca alegerea deputatiloru Transilvaniei la senatulu imperiale, se Ve pastrati cuviintiosu influinti'a, care Vi se compete in intielesulu legii fundamentali din 26. Februaru 1861 la senatulu imperiale acumu adunatu in pertraptarea aceloru afaceri, care vomu se fia traptate si decise in intielesulu articiloru I si II a diplomei din 20 Octombre 1860 numai cu co'nvoirea senatulu imperiale.

Asceptamu dar' cu atat'a mai tare, ca veti corespunde iubiteloru Credintiosi, cá reprezentantii iubitelui Nostru Mare-Principatu Transilvani'a la dieta adunati, catu se póte mai curendu acestei provocári, cu catu astfeli de afaceri comune preste pucienu debue se se iae la pertraptare si decidere, si interesele cele mai momentóse ale iubitelui Nostru Mare-Principatu Transilvani'a, anume in privinti'a statoriei budgetului, si ducerei drumulu de feru prin Transilvani'a, pretindu cu urgentia, cá deputatii Transilvaniei se fia de facia in senatulu imperiale.

Ve recomandamu totu - odata iubiteloru Credintiosi si Ve provocamu: se alegeti cei 26 de membrii ai dietei, cari sunt a se tramite din Transilvani'a la senatulu imperiale in intielesulu §-lui 6 a legii fundamentali despre representatiunea imperiului, acumu-odata asia: cá dintre cele 8 despartiaminte in cari se inparte diet'a dupa §-lu 27 a regulamentulu provisoriu de trei spre a usurá pertraptarea afaceriloru, despartiamentu I si alu II se aléga cate 4, ér'alu III-, IV-, V-, VI-, VII- si VIII-lea cate 3 membrii din intrég'a dieta prin maioritaea absoluta de voturi.

Candu inse in veri unu despartiamentu de aceste séu mai multe nu ar' fi de facia atati membrii, cati sunt de lipsa in intielesulu §-lui 33 alu regulamentulu prov. de trei de a poté face conclusu, ori candu unu despartiamentu séu altulu din care-vá cauza n'ar' voi, ori n'ar poté intreprinde alegerile aceste, atunci membrii, cari erá sa-i aléga altcomu unu astfeliu de despartiamentu pentru cas'a deputatiloru a senatulu imperiale, ii-vá alege diet'a singura d'intre toti membrii dietei prin maioritaea absoluta de voturile aceloru membrii ai dietei, cari iéu parte la aceste alegeri.

Sunteam credințiați de altramintea, ca comitetele compuse în întelesul §-lui 28 a regulamentului provis. de trebi și acele ce se voru mai compune, voru lucră mai incolo la proiectele de legi, care Vi s'au tramis și Vi se voru mai tramite iubitorilor Credințioși și pre tempulu, catu voru fi luandu parte la pertraptările senatului imperiale membrii dietei, pre cari ii-veți tramite în cas'a deputatiloru a senatului imperiale, pentrucă adunandose diet'a éra îndata după încheierea ședintielor senatului imperiale se fia în stare a re'ncepe și continuă cu succesu activitatea sea constitutionale spre deslegarea celorlalte afaceri momentose, cari au ramas încă nedeslegate.

Pre longa care Ve rămânem cu bunăvoința și grați'a Nostră cesareo regésca și mareprincipésca nestramutaveru aplecati

Datu în Ischl, în 27. Sept., an. un'a miia optu sute și șese dieci și trei, alu imper. Nostre alu cinci și diecelé.

FRANCISCU JOSIFU m. p.

F. C. de Nádasdy m. p.

În urm'a mandat. préin. alu Maiest. Séle c. r. apost.

N. C. de Teleky m. p.

(Vedi și Gazeta Nr. 89 1863.)

I. Incuviințiere a art. I. de lege 1863.

FRANCISCU JOSIFU ANTAIULU,
din grați'a lui Domnedieu Imper. Austriei scl. scl. Mar-Principe alu Transilvaniei și Conte Secuiloru scl. scl.

Damu de șeire și priceputu reprezentantiloru iubitului Nôstru Mare - Principatu Transilvania, pre 1.

Iuliu a. c. la Sabiu conchiamati:

Articulu de lege privitoriu la efeptuirea egalei îndreptățiri a naționei romane și a religiuniloru ei, care Ni luati substernutu iubitorilor Credințioși prin impoteritulu Nostru Comisariu r. de dieta pre longa reprezentatiunea Vôstră, din 7 Septembrie a c., ce se atinge de principiile într'acel'a pronunțiate îtu incuviințiamu, și numai în privința formularei lui amu aflatu de debuința a face unel' stramutari.

Cu atăt'a mai tare Ve provocamu dăra: se — 'lu substerneti sancțiunei Nostre prénalte aci alaturatulu articlu de lege în modulu îndatinatu pro longa observarea §-lui 23 alu regulamentului prov. de dieta catu se pôte mai curendu, cu catu stramutările de Noi facute nu atingu esința lucrului, ci eschidu numai unele interpretări, cu cari nici Voi nu consentiti.

Pre longa care Ve remanem cu bunăvoința și grați'a Nostră cesareo regésca și mareprincipésca nestramutaveru aplecati.

Datu în Ischl, în 17. Septembrie anul un'a miia optu sute și șesedieci și trei, alu imperatirei Nostre alu cincispediecelea.

Franciscu Josifu m. p.

F. C. de Nádasdy m. p.

În urm'a mandat. préin. alu Maiest. Séle c. r. apost.

F. C. de Teleky m. p.

Articulu de lege I.

(Vedilu în Foiea Nr. 24 1863.)

În care se se coréga: În §. 2, seri'a 2 în locu de statu: di în Ardealu. Seri'a 10 di: și conduce tôte afacerile lor eclesiastice întru întelesulu asiediamintelor lor canonice și besericesci precumu și afacerile lor scolastice, fundatiunile, fondurile și institutiunile lor, independinte de ore-si care influința a vreunei alte beserici.

§. 6 coregelu totu asiá: „Tôte legile țierei, cari stau în contradicere cu determinatiunile legeri acesteia, sunt desființiate și fora potere de lege.“

Datu în 28. Septembrie 1863 de r. Cancelaria aulica transilvana, suscrisu.

Comite FRANCISCU de NÁDASDY.

Comite Nicolae de Teleky.

(Vedi și Gazeta Nr. 89 1863.)

PROIEPTU

pentru legea de inarticulare privitoare la priimirea ambelor diplome imperatesci din 20 Octombrie 1860 și din 26. Februaru 1861 în cartea de legi a Mare-lui-Principatu alu Transilvaniei.

Noi Franciscu Josifu Antaiulu,
din grați'a lui Domnedieu Imperatu alu Austriei, Rege apostolicu alu Ungariei și alu Boemiei, Rege alu Lombardiei și alu Venetiei, alu Dalmatiei, Croatiei, Slavoniei, Galitiei, Lodomeriei și Iliriei, Archiducele Austriei, Marele - Principe alu Transilvaniei și Comitele Secuiloru. scl. scl.

Facemu prin acést'a de șeire și cunoscutu:

Reprezentantii iubitului Nostru Mare-Principatu alu Transilvaniei conchiamati prin regesculu Nostru rescriptu din 21. Aprilie 1863 pre 1. Iuliu alu acelui anu în liber'a Nostră cetate regésca Sibiu și adunati acolo în dieta, Ne au substernutu pe cale constitutionala unu articlu de lege privitoru la priimirea Diplomei Nostre imperatesci din 20. Octombrie 1860 și a legii fundamentale din 26. Februaru 1861 estradate asemenea în form'a unei diplome imperatesci în legile țerii Marelui-Principatu alu Transilvaniei pre longa prea umilit'a lor rogăminte depusa în reprezentatiunea lor din (1. Oct. 1863) pentru că se damu acestui articlu pregratiós'a Nostr'a acceptare, confirmare și sancțiune.

Coprinsulu acestuifarticulu de lege este urmatorulu:

Articulu de lege

despre priimirea ambelor Diplome imperatesci din 20. Octombrie 1860 și din 26. Februaru 1861 în legile țerii Marelui-Principatu alu Transilvaniei.

Dupace Sacratissim'a Sa Maiestate cesareo-regésca apostolica prin preagratiósulu Rescriptu din 15. Iuniu 1863 Diplom'a imperatesca din 20. Octombrie 1860 estradata în tôte trei limbe ale țerii și Legea fundamentala din 26. Februaru 1861 despre reprezentatiunea imperiului estradata asemenea că diplom'a imperatesca lea impartasitu Dietei și o a pro-

vocatu pe aceeași, că se tréca ambele acestea documente între legile tierii în testulu autenticu și în cele trei limbi ale tierii;

dupace în urmarea acestora Representantii Marelui-Principatu alu Transilvaniei adunati în dieta, întru multiemitórea récunóscere a binevoitóreloru și preagratióseloru scopuri ale Maiestatii Sale îndreptate spre statorirea unei ordini constitutionale de stat, care se manifesta atatu în restaurarea constitutionii transilvane, catu și în darea constitutionii imperiale pentru tóte popórale și tierile întregii monarchii, în preumilit'a lorú adresa din 21. Augustu 1863 își descoperira vointi'a de a implini provocarea emanata de catra Maiestatea S'a pentru că se tréca ambele diplome în legile tierii în modu că acela, în catu diet'a se compuna despre acest'a unu articulu de lege anumitu și selu supuna Maiestati Sale cesareo regesci apostolice spre preagratiósa sanctiune:

dupace în fine sacratisim'a Sa Maiestate prin preagratiósulu Rescriptu din 5. Septembrie 1863 în acésta vointia a binevoitu a vedé cu complacere sincera unu documentu inoitu alu neclatitei credintie și alipiri catra gloriós'a și august'a Casa domnitóre, cumu și catra tradiitiunile acelu trecutú, întru care stramosii au recunoscutu cu multiamita și au marturísitu pe facia deplin'a valóre a legamintii Transilvaniei statorite prin sanctiunea pragmatica cu celalalte regate și tieri ale întregii monarchii:

Se decide cu învoire bucarósa, tare și nerevocaveru, că ambele adesea memorate diplome imperatesci din 20. Octombree 1860 și din 26. Februaru 1861 se se ié și se se petréca în legile tierii Marelui-Principatu alu Transilvaniei din evventu în cuventu, precum urmésa:

(Urméza testulu diplomei din an. 1860 și alupatentei din 26. Februaru 1861. Vedile în Gazeta Nr. 45 1860 și Nr. 15 1861).

Acésta prea umilita rogaminte a credintiosiloru Nostri, reprezentanti ai iubitolui Nostru Mare-Principatu alu Transilvaniei adunati în dieta priiminduo Noi cu complacere, damu articulu de lege trecutú mai susu întru totu coprinsulu lui, cesareo, regésc'a și domnésc'a Nóstra acceptare, confirmare și sanctinne, éra pe memoratii credintiosi reprezentanti ai acelei tieri îi asiguramu, cumca acestu articulu petrecutu prin acésta în Cartea de legi a Marelui-Principatu alu Transilvaniei ilu vomu observa atatu Noi însine, catu și vomu face că se fia observatu prin totii ai Nostri credintiosi, intocma precumu Noi pe acelasu în poterea acestui documentu alu Nostru de acumu ilu acceptamu, ratificamu, incuviintiamu și confirmamu.

Comitiv'a proiectului la Maiestate.
Sacratissima c. r. și apostolica Maiestate!

Dómné Preindurate!
Dupace s'au impartasitu dietei Marelui-Princi-

patu Ardealulu, în urm'a prégratiósului rescriptu din 15. Iuniu 1863, diplom'a imperatésca din 20. Octombree 1860 estradata solemnu în tóte trele limbele tieriei și legea fundamentala din 26. Februaru 1861 estradata asemenea în form'a unei diplome imperatesci, diet'a numai decatu sia și esprimatú vointi'a de a implini provocarea Maiestatei Vóstre emanata catra dins'a, că se petréca amendoua diplomele acestea între legile tieriei, în modu că acel'a, incatu diet'a se proieptéze despre acest'a unu articulu de lege anumitu și selu substérna Maiestatei Vóstre pentru prégratiósa sanctionare.

Maiestatea Vóstra ati primitu cu complacere vointi'a acest'a esprimatá în preaumilit'a adres'a din 21. Augustu 1863, și a-ti descoperitu dietei în rescriptulu regescu din 5. Septembrie 1863, cumca Ve îndurati a asteptá, că se se substérna proieptulu de lege, ce s'a fostu promisú.

În legatur'a acest'a cu credintia supusii reprezentanti ai Marelui-Principatu Ardealulu se grabescu a substerne Maiestatei Vóstre, articulu de lege despre primirea amendóuru diplome imperatesci din 20. Octombree 1860 și din 26. Februaru 1861 în codicele de lege ale tieriei, care s'a decisu cu convoire deplina și cu unaminitate în sesiunea publicá dietale de eri, cu cea mai umilita rogare, că se ve îndurati ai dá preagratiósa sanctionare spre binele patriei, a carei fericire și salute diace în poterea și tari'a Austriei.

Remenemu în credintia neclatita, în devotamentu, și alipire cu cea mai profunda veneratiune.

Ai Maiestatei Vóstre c. r. apostolice préumiliti și totudeun'a credintiosi supusi si sierbi.

Sibiú, în 1. Octombree 1863.

Representantii Marelui-Principatu Ardealulu adunati în dieta.

Comitiv'a la r. comisariu.

Escelentia Ta!

Ilustrisime Domnule comite și comisariu regiu dietale plenipotentiatu.

Alaturandu aici articulu de lege despre primirea ambeloru diplome imperatesci din 20. Octombree 1860 și 26. Februaru 1861 în codicea de lege a Marelui-Principatu Ardélulu, precum și cea mai umilita reprezentatiune a nóstra adresata catra Maiestatea S'a ces. regia apostolica în acestu obieptu, ne rogamu cu reverintia se binevoiesci Escelinti'a Ta a face, că acest'a se ajunga catu mai curundu la preainalta s'a Maiestate cesareo regia apostolica.

Remanemu cu stíma distinsa.

Ai Escelentiei Tale plecati sierbi.

Sibiú, în 1. Octombree 1863.

Representantii Marelui-Principatu Ardélulu adunati în dieta.

(Vedi si Gazeta a. c. Nr. 88, pag. 344.)

Proieptu de lege

privitoriu la întrebuintiarea celor trei limbi ale țierei în comunicatiunea publica oficiosa.

§. 1. Cele trei limbi ale țierei adeca: limb'a ungara, germana si romana sunt egalu îndreptatite în comunicatiunea publica oficiosa.

§. 2. Partiloru le sta în voia, a întrebuintia în tôte esibitele de ori si ce soiu, cumu si în tôte pertraptarile oficiose veri si care din cele trei limbi ale țierei.

§. 3. Cereri verbali ale partiloru, cumu si fasiunile acelor'a, mai încolo a martoriloru, si pricepatoriloru de lucru se voru luá la protocolu într' un'a din cele trei limbi îndatinate în țiera, si anume în aceea, care o vá numi partea, martorulu séu pricepatorulu de lucru, care e de ascultat.

§. 4. La pertraptarile judecatoriesci în si a fóra de cause controverse, candu participédia mai multe parti, i-sta în voia fiacarei'a parti a întrebuintia ori si care din cele trei limbi ale țierei.

§. 5. Esibitele partiloru ori cererile loru date la protocolu, debue resolvate în aceea-si limba, în care a fostu facuta petitiunea séu cererea luata la protocolu.

● §. 6. În casurile acele, candu participédia mai multe parti, se voru espedi decisiunile judecatoriesci, cumu si motivele în aceea limba, în care a fostu compusa petitiunea séu incus'a, respective anteulu esibitu ori ante'a cerere verbale.

Celoralte parti li se voru espedi la cererea loru si traduceri din decisiune în aceea limba în care au luat ele parte la pertraptare.

§. 7. Pertraptarea finale verbale, publicarea si espedirea sentintei se vá face în aceea din cele trei limbi ale țierei, care e limb'a materna a acusatului. Totusi are acusatulu voia libera, a-si alege pentru acést'a alt'a din cele trei limbi ale țierei, carea inse elu debue se o pricepa.

§. 8. Decisiunile oficieloru si judecatorieloru mai nalte se voru espedi aseminé în aceea limb'a, în care debue date aóra partiloru aceste decisiuni dupa disputatiunile §§-loru 5, 6 si 7.

§. 9. Fiacine póte întrebuintia în pertraptările publice ori si care din cele trei limbi ale țierei.

§. 10. În comunele cetatienesci si satesci defige limb'a afaceriloru interne în trebi comunali reprezentantia comunei.

§. 11. În municipii defige limb'a pentru afacerile municipale reprezentantia respectivului municipiu.

§. 12. Determinatiunile §§-loru 10. si 11. voru avé valóre totudéun'a numai pre catu vá tiené acti-

vitatea reprezentantiei municipale, ori comunali. Dupa dect:rsulu acestei activitati se vá poté face un'a închisiune nou'a în privintia defigerei limbei de afaceri a comunei ori a municipiului.

§. 13. Tôte impartasirile, estradarile, ordinatiunile, mandatele si alte asemenea se voru emite de catra autoritatile loru superordinate catra aceste municipie, comunitati si catra oficiele si judecatoriele loru, séu catra corporatiunile besericesci si de altu soiu, în aceea dintre cele trei limbe ale țierei, care e limb'a afaceriloru interne municipale si comunali, séu aceea, de care se folosese corporatiunea séu institutul, fia eclesiasticu ori de altfelu.

§. 14. Comunele si municipiele, oficiele si judecatoriele loru, precumu si corporatiunile besericesci ori de altufelii si judecatoriele eclesiastice în comunicatiunea recipróca si cu oficiele loru superióre voru întrebuintia limb'a loru propria interna de afaceri.

§. 15. În comunicatiune cu oficiele c. r. militari se voru folosi comunele de limb'a loru propria eara, municipiele dupa potintia de limb'a germana.

§. 16. Limb'a oficiosa interna a oficieloru municipale si a judecatorieloru municipale e aceea, care è si a municipiului respectivu.

În comunicatiunea presidiale de servitiu a tuturor autoritatiloru si oficieloru; se concede a se folosi fiacare dintre cele trei limbi ale țierei.

§. 17. Limb'a oficiosa interna a celoralte oficie si curti judecatoriesci, cumu si a comunicatiunei acestoru oficie si curti judecatoriesci între olalte, si cu oficiele, ce se afla din afora de Marele-Principatu alu Transilvaniei, se vá determiná pre calea ordinationiloru.

§. 18. Limb'a de invetiamentu în scótele poporali si medie si institutetele superióre de invetiamentu o defigu acei'a, cari au de a îngriji pentru sustinerea scóteloru respective si a instituteloru superióre de invetiamentu.

§. 19. Matriculele eclesiastice se voru purtá într' un'a din cele trei limbi, care sunt dechiarate în paragrafulu anteiu de egalu îndreptatite.

Altraminte le sta în voia confesiuniloru singulari, a determiná spre estu scopu în contielegere cu r. Guberniu si alta limb'a.

§. 20. Tôte legile țierei, care stau în contradicere cu aceste determinatiuni, sunt desfintiate si scóse din activitate.

§. 21. Poterea oblegatória a acestei legi intra în activitate fora amanare.

Comitiv'a art. de lege II, cu data 29. Sept. 1863, catra Maiest. si r. Comis., afara de diversitatea obiectului sunt conforme de stilu cu cele dela art. I. (Vedi Foia 24.)